

Udział w kulturze

- [Wprowadzenie](#)
- [Przeczytaj](#)
- [Animacja](#)
- [Sprawdź się](#)
- [Dla nauczyciela](#)

Bibliografia:

- Źródło: Instytut Kultury Miejskiej Gdańsk, *Kulturalna hierarchia Nowe dystynkcje i powinności w kulturze a stratyfikacja społeczna*, Gdańsk 2016, s. 28–33.
- Źródło: Krzysztof Kaczanowski, *Kim jest człowiek? Rozważania antropologa-biologa. Wykład inauguracyjny*, „Alma Mater” 2007, nr 98, s. 17.
- Źródło: *Street art*, dostępny w internecie: gdziejestsztuka.pl [dostęp 20.08.2020 r.].
- Źródło: *Sztuka krytyczna*, dostępny w internecie: gdziejestsztuka.pl [dostęp 20.08.2020 r.].

- Źródło: Piotr Knaś, *Raport Młodzi 2011 i uczestnictwo w kulturze*, dostępny w internecie: badania-w-kulturze.mik.krakow.pl [dostęp 20.08.2020 r.].

Udział w kulturze

Źródło: domena publiczna.

((Krzysztof Kaczanowski

Kim jest człowiek? Rozważania antropologa-biologa. Wykład inauguracyjny

Człowiek stworzył kulturę. Kultura, ten niebiologiczny wytwór powstały na bazie biologii, modyfikowała, modyfikuje i będzie modyfikować biologię człowieka.

Źródło: Krzysztof Kaczanowski, *Kim jest człowiek? Rozważania antropologa-biologa. Wykład inauguracyjny*, „Alma Mater” 2007, nr 98, s. 17.

Udział w życiu kulturalnym jest cechą charakterystyczną dla gatunku ludzkiego. Na czym jednak on polega? Z czego wynika? I właściwie do czego człowiekowi potrzebna jest kultura?

Twoje cele

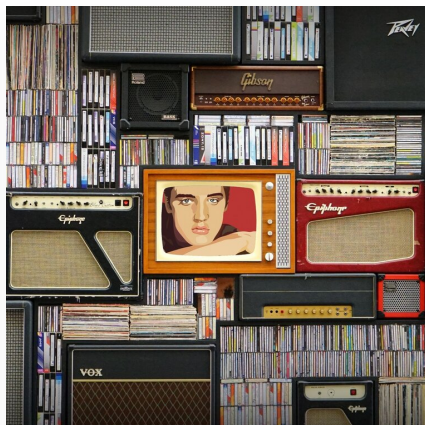
- Scharakteryzujesz różne rodzaje kultury ze szczególnym uwzględnieniem cech kultury masowej i elitarnej.
- Przedstawisz formy udziału w kulturze.

- Ocenisz zaangażowanie młodzieży w życie kulturalne.

Dla zainteresowanych

Kultura

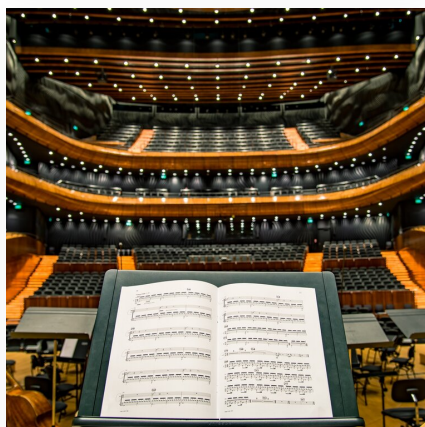
**Wybrane koncepcje
współczesnej teorii
kultury**

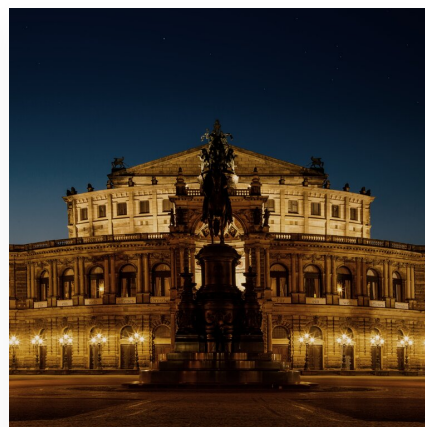
**Socjologiczne rozumienie
kultury i wymiary kultury**

**Kultura elitarna a kultura
ludowa**

**Działania kulturalne
polskich instytucji**

**Rola narodowych
instytucji kultury**

Przeczytaj

Czym jest kultura?

Kultura jest wynalazkiem człowieka, cechą wyłącznie gatunku ludzkiego. To dzięki kulturze człowiek „zdominował” ziemię. Kultura bowiem dała mu narzędzia do szybszego i lepszego przystosowywania się do zmian klimatycznych, topograficznych czy fizycznych, jakie na przestrzeni wieków zachodziły na naszej planecie.

Kultura jest więc dorobkiem ludzkości.

- kultura{color=#06B184}
 - dorobek materialny{color=#07C593}
 - wszelkie przedmioty [br]czy technologie{value=40}{color=#08D9A1}
 - dorobek duchowy{color=#14A8AA}
 - wytwory niematerialne, [br]takie jak tradycje i zwyczaje,[br] przekazy ustne, [br]sztuki widowiskowe, [br]muzyka czy religia{value=40}{color=#46B2C3}

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Kultura z jednej strony powiększa ludzką wolność, a z drugiej ją ogranicza. Dzięki niej człowiek nie musi tworzyć języka, aby porozumieć się z innymi, ponieważ ten został już wykształcony, ani też odkrywać na nowo elektryczności czy internetu. Może wybierać spośród wielu dostępnych możliwości, których np. nie było przed wiekami. Jednak prawo, także będące wytworem kultury, w pewnym sensie zarazem ogranicza człowieka, preferując jedne zachowania, a zabraniając innych. Podobnie nierówności społeczne, które są wynikiem ewolucji kulturowej, sprawiają, że ludzie mają różny dostęp do dóbr, zarówno materialnych, jak i niematerialnych.

Homogenizacja kultury, etnocentryzm i relatywizm kulturowy

We współczesnym społeczeństwie z jednej strony dochodzi do **homogenizacji kultury**, a z drugiej staje się też ona coraz bardziej różnorodna. Homogenizacja, inaczej unifikacja kultury, polega na ujednolicaniu się elementów różnych kultur, które mają ze sobą styczność. Zwykle jedna z nich dominuje i w wyniku tego to jej elementy są przejmowane przez pozostałe kultury. Unifikuje się moda, zwyczaje, zachowania, a nawet wzorce i sposób myślenia ludzi. Przykładem tego jest amerykanizacja, czyli upowszechnienie się kultury Stanów Zjednoczonych w innych regionach świata.

Kolejnym zjawiskiem związanym z kulturą jest **etnocentryzm kulturowy**. Osoba, która przyjmuje tę postawę, jest przekonana o wyższości własnej kultury nad innymi. Konsekwencją tego jest narzucanie jej innym, czego przykładem była europeizacja podbitych ludów w okresie kolonializmu.

Przeciwnieństwem etnocentryzmu jest **relatywizm kulturowy**. Postawa ta zakłada, że przejawy kultury można zrozumieć tylko i wyłącznie w kontekście danej kultury, jej zasad i wartości. W wyniku tego człowiek powinien powstrzymać się od oceniania przejawów innych kultur z własnej perspektywy, gdyż fałszuje to jej obraz.

Kultura przyjmuje różne formy. Zastanów się, co z elementów widocznych na zdjęciu można do niej przypisać.
Źródło: domena publiczna.

Podziały kultury

Kulturę można podzielić według różnych kryteriów.

Kultura materialna i duchowa

Kultura materialna to wszelkie fizyczne wytwory ludzkiej działalności, które służą człowiekowi. Są to zarówno dzieła sztuki, jak i budowle, narzędzia czy przedmioty codziennego użytku.

Kultura duchowa to intelektualny i duchowy dorobek ludzkości. Obejmuje m.in. muzykę, literaturę, naukę, religię, prawo, a także przekazywane z pokolenia na pokolenie wartości, tradycje i zwyczaje.

Przykład kultury materialnej

Źródło: domena publiczna.

Kultura osobista i społeczna

Kultura osobista jest cechą charakterystyczną dla danej jednostki, którą ta nabywa, pracując nad sobą. Określa zachowanie człowieka w różnych sytuacjach, niezależnie od czasu i miejsca. Składają się na nią: ogłada towarzyska, schludny wygląd, wiedza z różnych dziedzin, stosunek do drugiego człowieka.

Kultura społeczna określa zasady stosunków międzyludzkich w społeczeństwie. Są to normy (kulturalne, społeczne, moralne), zwyczaje, idee i wartości odnoszące się do relacji.

Kultura narodowa i ludowa

Kultura narodowa jest elementem świadomości narodu i definiowana jest jako całość dorobku społecznego danego narodu. Wyraża się poprzez normy, wierzenia, wartości, język czy dzieła artystyczne wytworzone przez jego członków. Jest to kultura względnie stała. Czynniki, które o tym decydują, są m.in. system polityczny, język narodowy, system edukacji w danym państwie czy środki masowego przekazu. Za ich pomocą są bowiem przekazywane wartości i kreowana tożsamość obywateli danego kraju.

Mjanma (Birma), kobieta w świątyni. Religia często jest czynnikiem kształtującym kulturę narodową.
Źródło: Julie Ricard, domena publiczna.

Kultura ludowa to suma wytworów społeczności lokalnych, szczególnie wiejskich. Jest następstwem izolacji przestrzennej i społecznej wspólnot lokalnych. Wykazuje cechy zarówno odrębne, jak i wspólne (np. dialekty w Polsce są jedynie regionalną odmianą języka ogólnonarodowego). Zalicza się do nich m.in. tradycjonalizm, w tym uprzywilejowaną pozycję osób starszych, ludową religijność, izolacjonizm (myślenie typu „my i obcy”) oraz myślenie mityczne.

Pochód z Judaszem w Skoczowie, 2015 r. Czy w twojej okolicy też odbywają się lokalne uroczystości o charakterze ludowym?

Kultura elitarna i masowa

Kultura elitarna jest najważniejszą częścią kultury symbolicznej, ma charakter niekomercyjny i przekazuje treści trudne w odbiorze. Z tego powodu skierowana jest do odbiorców, którzy są do tego przygotowani. Zalicza się do niej dzieła literackie, filmowe, teatralne, muzyczne czy dzieła sztuki. Tworzą je twórcy należący do elity społecznej. Większość spośród tych dzieł przedstawiana jest wąskiemu gronu na specjalnie dla tego grona przygotowanych imprezach.

Kultura masowa (popularna) ma charakter komercyjny i skierowana jest do szerokiego, masowego grona odbiorców. Przekazywane treści są łatwe w odbiorze. Są to przede wszystkim seriale, muzyka popularna, kabarety itp. Docierają do odbiorcy poprzez środki masowego przekazu czy imprezy masowe.

Słownik

etnocentryzm kulturowy

przekonanie o wyższości własnej kultury nad innymi

happening

zorganizowane wydarzenie kulturalne o charakterze improwizowanego widowiska, którego celem jest zwrócenie uwagi na konkretny problem

homogenizacja (uniformizacja) kultury

ujednolicanie się elementów kultur, które pozostają ze sobą w styczności

kultura

całokształt dziedzictwa społeczeństwa, które jest przekazywane z pokolenia na pokolenie i pomaga radzić sobie z pojawiającymi się problemami

relatywizm kulturowy

dostrzeganie różnorodności kultur wraz z przekonaniem, że ich przejawy można zrozumieć tylko w ich kontekście

Animacja

Polecenie 1

Zapoznaj się z animacją i zastanów się nad swoim udziałem w kulturze. Następnie wykonaj ćwiczenia.

Film dostępny pod adresem <https://zpe.gov.pl/a/DGrIxYvk2>

Źródło: Englishsquare.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Nagranie filmowe dotyczące udziału ludzi w kulturze.

Ćwiczenie 1

Podaj trzy przykłady zaangażowania młodzieży w życie kulturalne w twojej okolicy.

Ćwiczenie 2

Zajmij stanowisko: kultura elitarna w dobie globalizacji – rozwija się czy zanika? Swoje zdanie uzasadnij minimum dwoma argumentami.

Sprawdź się

Pokaż ćwiczenia:

Ćwiczenie 1

Dokończ zdanie.

Wyjście do opery jest uczestniczeniem w kulturze...

☐ materialnej.

☐ elitarnej.

☐ masowej.

☐ ludowej.

Ćwiczenie 2

Zaznacz cechy, którymi charakteryzuje się kultura masowa.

☐ niewielkie grono odbiorców

☐ elitarny charakter

☐ charakter komercyjny

☐ treści łatwe w odbiorze

Ćwiczenie 3

Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Społeczność wiejska nie ma żadnego dostępu do kultury wysokiej.	☐	☐
Jednym z przejawów kultury jest posługiwanie się językiem w kontaktach z innymi ludźmi.	☐	☐
Kultura elitarna nazywana jest inaczej kulturą wysoką.	☐	☐
Uczestnicząc w kulturze, człowiek zaspokaja swoje potrzeby psychiczne.	☐	☐

Ćwiczenie 4

Dopasuj do pojęć właściwe definicje.

kultura ludowa

całość dorobku społecznego danego narodu

etnocentryzm kulturowy

przekonanie o wyższości własnej kultury nad innymi

homogenizacja kultury

suma wytworów społeczności lokalnych, szczególnie wiejskich

happening

zorganizowane wydarzenie kulturalne o charakterze improwizowanego widowiska, którego celem jest zwrócenie uwagi na konkretny problem

kultura narodowa

brak pasującej definicji

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z ilustracją i wykonaj polecenie.

Marian Stachurski, „Klaun z piłą”, PRO3 Gallery, PRO3LL.COM, czasawnetrze.pl [online, dostęp: 21.08.2020].

Źródło: tylko do użytku edukacyjnego.

Podaj, do jakiego typu kultury (masowej czy wysokiej) odnosi się ten plakat.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

“ *Street art* ”

Street art to zjawisko, w którym sztuka wychodzi poza znane dotąd ramy galerii, muzeów czy ogólnie pojętych zamkniętych przestrzeni. Wtedy znajduje się „na ulicy”, jednak nie tylko w dosłownym znaczeniu. Początkowo taki zwrot oznaczał raczej polskie słowo „bruk”, jak w wyrażeniu „zostać wyrzuconym na bruk” z różnych instytucji zajmujących się wspieraniem sztuki, tak prywatnych jak i publicznych. W skład street artu wchodzi między innymi graffiti (w tym murale – wielkoformatowe obrazy wykonywane na budynkach, często za zgodą właścicieli nieruchomości), rzeźba, wlepki, plakaty, projekcje wideo czy instalacje artystyczne znajdujące się w miejscach publicznych. Jednak przy tym pierwszym sposobie wyrazu artystycznego często pojawia się przedrostek „post”. Artyści street artu, mówiąc o post-graffiti, chcą odciąć się od tradycyjnego, często związanego z działalnością gangów znaczenia terytorium napisami na murach, jak i od wszelkich przejawów wandalizmu.

Street art to jednak wciąż sztuka. Twórcy, będący przedstawicielami tego nurtu w sztuce, często zestawiają wytwory artystyczne z bardzo nie-artystycznym otoczeniem, skłaniając przechodniów – głównych odbiorców – do przemyśleń, czy chociażby zatrzymania się na chwilę w codziennym biegu. Popularnym sposobem komunikacji między poszczególnymi artystami jest też swoisty „pojedynek”, gdy jeden z twórców odpowiada na dzieło drugiego (często ingerując w sam rysunek czy napis), zmieniając jego treść czy starając ośmieszyć autora. Wtedy tak „wyzwany” na pojedynek twórca nie może pozostać dłużny.

Zdecyduj, które stwierdzenia są prawdziwe, a które fałszywe.

Stwierdzenie	Prawda	Fałsz
Street art jest przejawem kultury narodowej.	☐	☐
Sztuka street art jest skierowana do odbiorcy aktywnego.	☐	☐
Street art jest zinstytucjonalizowaną formą udziału w kulturze.	☐	☐

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

“ *Sztuka krytyczna*

Sztuka krytyczna to termin wprowadzony przez Ryszarda W. Kluszczyńskiego. Stanowiła ona nurt w polskiej sztuce lat 90. XX w., który charakteryzował się licznymi zjawiskami artystycznymi, będącymi komentarzem do ówczesnych sytuacji politycznych, ekonomicznych, społecznych, kulturowych, zaistniałych po 1989 r. Sztuka krytyczna była najbardziej rozpoznawalnym zjawiskiem polskiej sceny artystycznej lat 90. Stanowiła synonim tamtej dekady i zdominowała spojrzenie na nią. Sztuka krytyczna obrazowała przemiany zachodzące w Polsce po 1989 r. (...)

Sztuka krytyczna opierała się na buncie wobec rzeczywistości oraz przekonaniu, iż sztuka może w bezpośredni sposób komentować społeczną, polityczną, medialną i kulturową rzeczywistość, a także na nią wpływać. Często określa się ją również jako reakcję na sztukę późnego modernizmu oraz wczesnego postmodernizmu z końca lat 80. i początku 90. XX w. Sztuka krytyczna skupiała się na rozgrywkach formalnych, kwestii sakralnych źródeł sztuki, rozważaniach własnej specyfiki i stawiała się grą w zapożyczenia, cytaty i nawiązania do innych dzieł. Działalność przedstawicieli sztuki krytycznej polegała na zawłaszczaniu języka różnych dyskursów, a następnie cytowaniu ich w zmienionym kontekście, co miało ukazywać paradoksy, nieciągłości i niekonsekwencje potocznej świadomości społecznej. Ten nurt zanikł pod koniec lat 90., co też z wielką ulgą przyjęła polska publiczność, która nie rozumiała jego strategii artystycznych, często opierających się na skandalu i prowokacji.

Wyjaśnij, co łączy sztukę krytyczną z kulturą elitarną.

Zapoznaj się z tekstem źródłowym i wykonaj polecenie.

((Piotr Knaś

Raport Młodzi 2011 i uczestnictwo w kulturze

Według raportu dla współczesnej młodzieży uczestnictwo w kulturze (...) oznacza przede wszystkim rozrywkę oraz formę „bycia razem” – czyli sposób prezentowania własnej pozycji społecznej i kreowania własnego wizerunku (można to ująć frazą: konsumuję, więc jestem).

W zachowaniach kulturalnych młodych następuje wyraźne przesunięcie akcentu z kultury na rozrywkę, szukanie przyjemności i sprawianie innym przyjemności, dążenie do zabawy. Uczestniczenie w kulturze jest uprawianiem czegoś dla „fanu”, choć przy okazji i eksperymentowaniem z własnymi nieujawnionymi jeszcze talentami. Przez nastawienie się na rozrywkę i „fun” (i otwieranie się na wszystko) gust estetyczny młodzieży staje się wielowektorowy, „nieposzukujący”, rozmyty, przypadkowy i „patchworkowy”. Nie oznacza to bynajmniej bezmyślnej akceptacji kultury dominującej – tej masowej czy krążącej w sieci. W pewnych gronach rodzi ona świadomą kontestację demonstrowaną już to lekceważeniem „masówek”, „spędów”, telewizyjnych seriali, trzymaniem dystansu do sieciowego „śmietnika znaczeń”, czy programowym wykluczaniem telewizora z zestawu sprzętów domowych.

W raporcie postawiona jest też teza o braku oferty uczestnictwa w kulturze dla młodzieży ze strony instytucji kultury:

Przytoczone dane wskazują na wyraźne zaniedbania w zakresie edukacji kulturalnej najmłodszych pokoleń. Potrzeby uczestnictwa kulturalnego nie są wystarczająco rozbudzane, pielęgnowane i ukierunkowywane.

Oferta instytucjonalna jest albo niedopasowana do możliwości finansowych młodego odbiorcy, albo do nowych gustów estetycznych młodzieży. Te, jakkolwiek wymagają subtelного ukierunkowania, nie mogą być redukowane do powinności obcowania z kulturalnymi symbolami przeszłości w muzeach czy uczestnictwa w kulturze masowej.

Źródło: Piotr Knaś, *Raport Młodzi 2011 i uczestnictwo w kulturze*, dostępny w internecie: badania-w-kulturze.mik.krakow.pl [dostęp 20.08.2020 r.].

Wyjaśnij, czym dla młodzieży jest kultura.

Dla nauczyciela

Autorka: Małgorzata Krzeszowska

Przedmiot: Wiedza o społeczeństwie

Temat: Udział w kulturze

Grupa docelowa: III etap edukacyjny, liceum, technikum, zakres rozszerzony

Podstawa programowa:

Zakres rozszerzony

II. Różnorodność kulturowa.

Uczeń:

6) analizuje na przykładach zjawisk kulturowych cechy kultury masowej.

Kształtowane kompetencje kluczowe:

- kompetencje w zakresie rozumienia i tworzenia informacji;
- kompetencje cyfrowe;
- kompetencje osobiste, społeczne i w zakresie umiejętności uczenia się;
- kompetencje obywatelskie,
- kompetencje w zakresie świadomości i ekspresji kulturalnej.

Cele operacyjne:

Uczeń:

- omawia cechy kultury elitarnej i masowej;
- przedstawia formy udziału w życiu kulturalnym;
- ocenia udział młodzieży w kulturze.

Strategie nauczania:

- konstruktywizm.

Metody i techniki nauczania:

- rozmowa nauczająca;
- dyskusja;
- metaplan.

Formy zajęć:

- praca indywidualna;
- praca w grupach;
- praca całego zespołu klasowego.

Środki dydaktyczne:

- komputery z głośnikami i dostępem do internetu, słuchawki;
- zasoby multimedialne zawarte w e-materiale;
- tablica interaktywna/tablica, pisak/kreda;
- kartki A4, pisaki.

Przebieg zajęć:

Faza wstępna

1. Przedstawienie tematu i celów zajęć.
2. Rozmowa na temat znaczenia terminu „kultura” w kontekście wpływu kultury na życie człowieka. Na koniec wybrana osoba przedstawia podsumowanie.

Faza realizacyjna

1. Praca z materiałem w sekcji „Przeczytaj”. Uczniowie wypisują cechy kultury elitarnej i masowej. Następnie wspólnie je omawiają i tworzą mapę myśli..
2. Podział na grupy i praca z animacją. Po zapoznaniu się z materiałem i na podstawie własnej wiedzy zespoły odpowiadają na pytania (metoda metaplanu):

Jak wygląda udział współczesnego człowieka w kulturze?	Jak powinien wyglądać udział współczesnego człowieka w kulturze?
Dlaczego jest jak jest?	Co zrobić, aby było tak, jak powinno być?

Prezentacja wyników pracy grup na forum. Wybrana osoba podsumowuje ten etap lekcji.

4. Wspólne wykonanie ćwiczenia 8 z sekcji „Sprawdź się” i dyskusja na temat udziału młodzieży w życiu kulturalnym. Uczniowie oceniają też własne zaangażowanie w kulturę. Na koniec wybrana osoba podsumowuje dyskusję.

Faza podsumowująca

1. Uczniowie uzupełniają i rozwijają zdanie: „Udział w kulturze jest dla człowieka jak..., ponieważ...”.
2. Ocena pracy zespołów i udzielenie informacji zwrotnej.

Praca domowa:

Wykonaj pozostałe ćwiczenia z sekcji „Sprawdź się”.

Materiały pomocnicze:

- Piotr Knaś, *Raport Młodzi 2011 i uczestnictwo w kulturze*, badania-w-kulturze.mik.krakow.pl.
- Ewa Włodarczyk, *Kultura*, [w:] J. Pilch (red. nauk.), *Encyklopedia Pedagogiczna XXI wieku*, tom II, Warszawa 2003.

Wskazówki metodyczne opisujące różne zastosowania multimedium:

Uczniowie mogą zapoznać się z animacją w domu, a następnie przygotować ilustracje/plakaty ukazujące uczestnictwo człowieka w kulturze.